

Co-referaat ‘Vorbij de symboliek’ Een pleidooi voor ook barmhartigheid

Beste Ira, geachte aanwezigen en in het kader van de symboliek, vrienden.

Vanmiddag hebben we de inaugurele rede gehoord van in mijn ogen de eerste echte brandweerprofessor van Nederland. Dat werd tijd ook, al zeg ik het zelf. Intellectueel gezien valt er immers nog wel wat bij te spijkeren aan het domein fysieke veiligheid en crisisbeheersing. Het is de brandweer Amsterdam geweest die die leemte ook daadwerkelijk heeft willen opvullen middels het installeren van deze leerstoel, samen met het NIFV. Tegelijkertijd is er binnen Amsterdam ruimte gecreëerd voor Ricardo Weewer om met innovatie aan de slag te gaan, is er aan het NIFV een Lector crisisbeheersing Astrid Scholten benoemd die gehuwd is met de nieuwe professor, en heeft de Lector Brandpreventie Rene Hagen enige jaren in Amsterdam gewerkt. En ja, laat ik mijzelf als Lector Brandweerkunde met sterke wortels in het Amsterdamse ook gelijk maar noemen, en dan meen ik het ontstaan van een nieuwe beweging rondom fysieke veiligheid en crisisbeheersing afdoende geïllustreerd te hebben. Een beweging die een meer reflexieve invulling van het vakgebied voorstaat en die ik wederom in het kader van de symboliek, de ‘Amsterdamse school’ zou willen noemen. Ik bedoel maar, het is mooi dat ergens in Nederland de GRIP is uitgevonden, het is nog mooier dat er ook een plek is waar men de werking van het GRIP wetenschappelijk kan beschouwen.

Het fijne van alles wat uit Amsterdam komt is dat het gepaard gaat met het motto van de stad: Heldhaftig, Vastberaden en Barmhartig. Overigens normaliter niet in die volgorde maar nu wel, want dat kwam mij beter uit. Ik heb dat motto namelijk gebruikt om de inaugurele rede van Ira te toetsen. Vandaar dat ik begin met heldhaftig. Want dapper is het, om na dik twintig jaar timmeren aan het huis van de rampenbestrijding te roepen dat er toch wel heel veel symboliek op de muren is gesmeerd. Dat er wel erg veel schone schijn van de proactie straalt, en zelfs dat de classificaties manipulatief, misleidend en onbewust onbekwaam alle drie van toepassing zijn. En het is ronduit stoer om te roepen dat de veiligheid beter voorspeld wordt door de winstmarges van een bedrijf dan door het absolute bedrag dat vanwege regelgeving aan veiligheid wordt besteed. Want dat des te winst ook des te veiliger is, is vloeken in de veiligheidspolitiek correcte kerk.

Naast zijn heldhaftigheid toont Ira zich ook vastberaden. Er komt een breed palet aan onderwerpen voorbij die allemaal op nauwgezette wijze gefileerd worden. Ik noem maar de BEVI, het chloor transport, MKZ, de Herculesramp, zelfredzaamheid, de BB en de Betuwelijn. Ira is nietsontziend in zijn kruistocht tegen de schone schijn en ik kan niets anders zeggen dan dat hij vastberaden op veel zere plekken een vinger legt. We moeten dat echter niet negatief duiden, zo stelt hij ons gerust. “Symbolen en rituelen zijn de basis voor elke vorm van samenleven, zo hebben antropologen en sociologen al lang onderkend. Zij hebben daarmee een eigen waarde”. Einde citaat.

Vrienden, het is nu dat ik toekom aan de barmhartigheid. Want laat ik eerlijk zeggen, bij zoveel sociologisch en antropologisch geweld voelde ik mij als opgeleid psycholoog toch een weinig miskend. Natuurlijk niet voor mijzelf, dat spreekt voor zich, maar voor het vakgebied, en vooruit, voor de Nederlandse mensheid. Is de door Ira voorgestane paradigmawisseling daadwerkelijk haalbaar, of lopen we wellicht op dit gebied aan tegen de sociologische valkuil van de maakbare samenleving? Ik meende daartoe de oude Freud nog maar eens te moeten raadplegen, en in het kader van nogmaals de symboliek leek zijn werk “Totem en Taboe, enige overeenkomsten tussen het geestelijk leven van wilden en neurotici” uit 1913, een mooi

uitgangspunt. Dit boek is vooral interessant gezien Ira's bemerkingen in het hoofdstuk 'Response', alwaar hij kritische kanttekeningen plaatst bij de eenhoofdige leiding, bij de baas van de rampenbestrijding, bij de koning van de crisisbeheersing. Het is nu net die koning, de alpha male, die het onderwerp is van Freud's laatste hoofdstuk. Volgens Freud bestaat er binnen het patriarchaat een ambivalente houding tussen de groep en de baas. Enerzijds kijken ze tegen de machthebber op. Anderzijds voelt de groep zich gefrustreerd in het verkrijgen van macht door de aanwezigheid van de vader-baas. Ze spannen samen om hem te vermoorden en zowel de macht als de harem wordt onder de groep verdeeld. Maar al snel krijgen ze spijt. In plaats van een nieuw, rationeel beleid te voeren, ontdaan van schone schijn en symboliek, creëren ze de totem als representatie van de oude machthebber, en handhaven ze zijn wetten en regels door middel van taboes op een strengere wijze dan onder het originele regiem golden.

Dus ik zou maar voorzichtig zijn met het omverwerpen van de eenhoofdige leiding.

Welnu, het Freudiaans gedachtegoed brengt ons naast het Oedipus Complex nog meer interessante fenomenen die het bestuderen waard zijn waar het gaat om symbolen. Wat dacht u van de ontkenning (nee hoor, de Titanic is echt een veilig schip), de relativering (nou ja, ze hadden natuurlijk ook allemaal dood kunnen zijn) en de verdringing (wat, is de Titanic gezonken?) Allemaal zaken die in mijn ogen raken aan het menselijk onvermogen om louter rationeel gedrag te vertonen. Om sowieso rationeel gedrag te vertonen, zo vinden sommigen, maar dat is wel heel nihilistisch. Fysieke veiligheid en crisisbeheersing blijft mensenwerk, wil ik maar zeggen, en dan moeten we de irrationaliteit van het individu en het onvermogen tot verandering niet onderschatten.

Vandaar mijn pleidooi voor ook barmhartigheid!